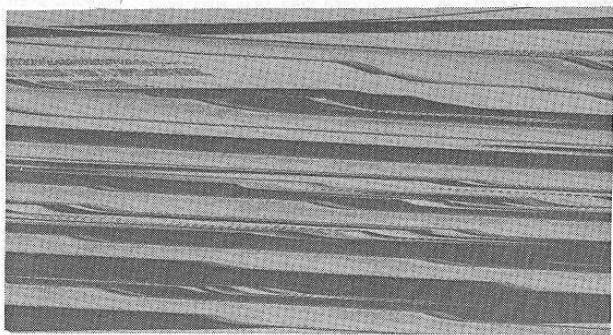

izgubljen u samoposluzi

svetislav basara

Zalutao sam u samoposluzi. Hteo sam da kupim neku stvar, neku sitnicu; hodao sam dugo lavitom gondola sa robom i odjednom shvatio da sam izgubljen i da više nikada neću naći put do izlaza. Bilo je oko pet do osam, nalazio sam se na strani 58, samoposluga se zatvarala u osam, šansne da stignem do izlaza bile su ravne nuli. Šta sam mogao? Seo sam na NEŠTO, bilo je nahtereno pa ga zato pišem kurzivom, uzdahnuo i pokrio lice rukama. Mislim da sam u samoposlugu ušao da kupim dva SUPER SILVER žiletia. Trebalо je da se obrijem, ili da isčešem vene. Poštenje je reći da sam htio da sečem vene jer sam bio uredno obrijan. Ustao sam i ispravio NEŠTO na čemu sam sedeo tako da je sada bilo NEŠTO. Više ništa ne mogu učiniti za sebe. Sedeću na NEČEM do kraja priče. Ali, ne mogu sedeći čutke. Treba da govorim o nečemu, inače ništa od priče. Bob Horn mi je, prerušen u Lamu, rekao da treba govoriti o nečemu u priči IZGUBLJEN U SAMOPOSLUZI. Nikako da se setim o čemu. Ako začutim, to je kraj. Ne mogu verovati da je kraj, ne mogu da poverujem da će zbirka završiti u samoposluzi. U osam i dvadeset. Sat mi je nedvosmisleno pokazivao da je osam i dvadeset; širio je kazaljke, bezbedan visoko na zidu, kezio mi se i pokazivao svojih osam i dvadeset. Nisam mu poverovao. Kako verovati spravi koja iz dana u dan istim tempom ponavlja istu priču. Ne, pomislih, tako nepouzdanim aparatu više nikada neću poverovati. Nečemu što se ponavlja, nečemu tako nestalnom, neću pokloniti poverenje. Jer, dubre je samo minut nakon što je tvrdilo da je osam i dvadeset, počelo da tvrdi nešto drugo: osam i dvadeset jedan. Sat je, po svemu sudeći, primetio da sam prozreo njegovu prijavu igru. Počeo je tiše da otkucava. Nije prekidal. Kladim se da je računao: vreme je na mojoj strani; kad – tad će ga slomiti. No, to je bila pogrešna računica. Prozreo sam satove jednom za svagda: oni samo mere dužinu svog besmislenog tiktakanja. Nema tu uopšte vremena. Vreme je, uostalom, nečija fiks ideja, predrašuda koja se povlači vekovima. Najednom osetih neshvatljiv mržnju prema satu. »Ti podmukla spravice«, povikah. »Ti i tebi slični ste moj život podelili na godine, mesece, sedmice, dane, sate, minute i sekunde. Sve te rascepali, uništili, razbili. Predugo sam vam verovao. Predugo sam bio u zabludi. Koliko-toliko mogu da poverujem u sadu, ali prošlost i budućnost, to ne! To su gramatičke kategorije. Pa dobro, ako se ti bolje snalaziš u tom fantomskom vremenu, ja se bolje snalazim u prostoru. Uništiš te! Razbiču te! Zaustaviš te jednom za svagda! Ali bes me je brzo prošao. Šta mogu učiniti protiv miliona časovnika? Oni su, na kraju, samo otude. Pravi krivac je nepoznat. Ponovo sam se na NEŠTO, uzdahnuo i pokrio lice rukama. Šta bi mama kazala videvši me da urlam na satove? Osećao sam se jadno. Sat mi je uzvratio mržnju? Posmatrali smo se licem u lice. Podjednako besmisleni. Obojica žrtve. Sat je i dalje tvrdio da vreme prolazi, kazaljke su pokazivale uvek nešto drugo. Svaki tridesetak sekundi, otrplike, po jedna suza bi se pojivala u uglovima mojih očiju, skliznula niz obraze i razbila se o prljavi pod samoposluge...»

Znam kako se osećao Sizif. Samo što se zavrišio jedan pasus, samo što se stavi tačka na kraj poslednje rečenice, pojavljuje se novi pasus, izrana kao mora iz beline hartije. Ništa mi sve ovo nije trebalo. Malo je nedostajalo da izbegnem sve ove nevolje, da im izmaknem, da se izdaleka smejem čitavom tom cirkusu. Hteo sam, naime, da raskinem sa svetom. Bio sam tada mlad, pun snage, hoću reći gadjenja. Nisam hteo ni da razgovaram sa pojavnosću. Mislio sam da će naš rastanak biti mnogo lakši, da će mu jednostavno okrenuti leđa kao dete

koje se duri; pretpostavio sam: odrnahuću nehajno rukom i brzo će prestati sva ta vreva, smene danā i noći; nadao sam se da će laži konačno zamknuti i da više nikada neće padati kiša. Ali stvari su se iskomplikovale. Izgleda da sam mnogo čvršće vezan za šarene laže, za male stvari, nego što sam pretpostavio, ne tako davno, donoseći odluku da svako od nas dvojice krene svojim putem: on tokom svoje istorije, a ja negde ili nigde da se konačno rodim. Nisam se pokolebao. Naš razlaz je bio definitivan. Stvar su pokvarile male, sasvim male stvari. Nisam obraćao pažnju na male stvari sve dok mi Bob Horn nije pre nekoliko priča skrenuo pažnju da će o njima pisati u ovoj koju upravo pišem pod mučnim okolnostima. Ali, tada je već bilo kasno. I više od toga. Trebalо je, kažem, da načinom onaj poslednji odlučujući korak; bio sam duboko udahnuo vazduh i ispremio se, a onda su te sitnice, te drangulje, počele da izazivaju sažaljenje, da me teraju da s mukom suzdržavam suze. Lako je raskrstiti sa svetom uopšte – ovo za one koji bi da raščiste s njim – ali sa pojedinstvima ide mnogo teže. Džepni nožić, na primer. Imam ga godinama! Ni sam ne znam kako ga nisam izgubio. Sve to vreme sam ga nosio ili nisam nosio, nikada nisam mislio na njega, bio je neupotrebljiv čak i za sečenje vena, i onda, u onom prelomnog momentu kada je trebalо da ga bacim da me više ništa ne bi vezivalo za prošlost, uzeo sam ga u ruku, kolebao se neko vreme i ponovo ga vratio u džep. Nisam mogao da se rastanem s tim mrtvim predmetom. Nikaga ga neću baciti. Sada to znam. Ako mi misli dobro, nožić će morati da se potruditi da nestane sam. Ja ni prstom neću maknuti; ja, matora sentimentalna budala koja je zalutala u samoposluzi, još uvek pomalo verujem u ljubav. Nožić mi je to rekao. Ne na način na koji mi jedni drugima govorimo gluposti. Na neki način kojim se nožić obraćaju svojim vlasnicima, on mi je to rekao, a da to ipak nije bila personalifikacija. Možda na način kojim mi sat upravo govorи da je pola dvanest. »Zar nisi mojom oštricom«, rekao je, »pre toliko i toliko godina urezao srce u koru drveta, a u srce upisao A+B?« Moguće! Sasvim moguće. Ali, bilo bi bolje da sam još tada prezreva venu. Ili da sam bacio nožić da-leko u špiražie. Bih bio bezbedan. Čisto matematički posmatrano, na ovom svetu se ništa ne menja: ljudi se radaju, odraštaju i umiru; vreme između rođenja i smrti ispunjavaju radeći i govoreci isto ono što su radili i govorili bezbrojni pre njih. Sve sama opšta mesta. Novine, recimo. Tu je sve uvek isto: na prvoj strani govor političara, na drugoj vesti iz zemlje i sveta; zatim katastrofe, nesreće, ubistva; priče za popodne na istu temu; na poslednjim stranicama umrlice i rubrika *In memoriam*. Menjaju se samo datum i imena. Pa zašto onda, ako već sve to znam, očajavam zbog toga što sam se izgubio u samoposluzi? Šta mogu da izgubim? Mislim da znam odgovor: zato da bi priča imala atmosferu očajanja, da bih stvorio izvesnu napetost, jer danas više niko ne čita priče u kojima nema očajanja, krv, sodomije, nasilja.

O tome bi pisac, svakako, mogao nešto reći, a pošto ja ne mogu ništa reći – možda zato što sam opsednut pitanjem da li je *svakako* trebalо staviti u apoziciju – znači da nisam pisac. Logički sasvim korektno. Bilo bi bolje da sve to lepo zaboravim. Ništa nisam mogao učiniti onda. Još manje mogu učiniti sada. Zašto se bakćem s tim? A mislio sam: biće jednostavno. Istina, izgledalo je da su sve Ane zauvek otiske: ponočni vozovi su već drsko prolazili još pre nego što bih zadremao. Više nisu imali potrebu da se prikradaju.

Lepo piše: »Po pravilu, nakon odlaska ih više nikada ne bih video. Ukoliko bi se dogodilo da neku

sretrem (najviše jednom), onda je to bilo u mimoilaženju dvaju vozova na nekoj zabačenoj postaji pri brzini od najmanje 90 km/h.« A možda mi se samo činilo da u magnovenju vidim neku od njih iza vagonskih prozora. Kada bi me neko upitao kuda sam putovao tim vozovima, ne bih umeo da mu kažem. Verovatno je ta putovanja smisljao sam pisac samo da bi me održao u uverenju da sam video neku od Aná. Da li sam imao ispravnu voznu kartu? Kako sam se vraćao na polazište? O tome nema govora. Uostalom, to je već problem za Železnicu. Da, sećam se, se, povremeno sam sa železničkim inspektorima razgovarao o novoj prozi. Nije sve bilo tako crno na tim putovanjima. Nailazio sam na interesantne inspektore. Od njih sam dosta naučio o Džojsu i Beketu.

Sat je sklopio svoje ruke da zakratko načini po-noć. Zar nisam jedne ponoći, čineći, pokušavajući da učinim, onaj poslednji odlučujući korak, zastao pored telefona, tobože da duboko udahnem vazduh, u stvari u nadi da će zazvoniti, da cu podići slušalicu i začuti neki od mnoštva altova koje nikada neću moći da zaboravim? Ne bi bilo pošteno reći da telefon nikada nije zvonio – donekle treba poštovati stari dobrí realizam – zvonio je s vremenom na vreme, ali to je uvek bio brižni, piskutavi glas moje tetke koji bi pitao: ideš li na posao, pereš li ruke pre jela, da li si platio stanaru, zašto se ne javljaš, pada li kiša, boli li te želudac, molиш li se Bogu pred spavanje? Moji odgovori, na primer: idem, perem, platio sam, nemam vremena, pada, boli me, molim se. Nikada nisam otisao da upoznam svoju tetku, a ona se uvek toliko brunila o meni. Ne znam čak ni gde živi. Ne znam čak ni da li je živa. Jednom, ako se pomirio sa svetom, ako izadem iz samoposluge, otici će da upoznam svoju tetku. Naravno, ovo treba shvatiti samo kao dozu crnog humora. Nikako kao obećanje. Crni humor je jedna od retkih stvari koje privlače prosečnog čitaoца. Pa onda, kajanje što sam upao u zamku kao poslednja budala. Da sam bio samo nekoliko sladnjajevih reči manje sentimentaljan, napustio bih sve ovo i bio sloboden. Onda ova priča ne bi bila moguća. Jednostavno, ne bi postojala.

Dogodilo se. Pisac je iskoristio trenutak moje napažnje i oženio me je. Žena se zove Ana, ima devetnaest godina, i naravno, svira klavir. Loše, ali svira. Znam da sam u samoposluzi, da to nije bio ružan san; znam da je pisac samo izmenjiv dekor i da će moja žena otici sa mojim najboljim prijateljem, ali – apsurdno li – ponovo se javlja nada: možda ovoga puta, možda ovoga puta neće biti prevara. Uzaludna mi je ta nada. Kao što sam već rekao, nakon samo nekoliko rečenica srećnog života, nemuju je sve to dosadilo i on udešava da Ana ode sa mojim najboljim prijateljem.

Sandoz i Ana stoje pored spakovanih kofera.

– Sandoz, nisam mislio da ćeš ti biti jedan od njih.

Sandoz gleda u zemlju.

– Ljubav je slepa, kaže.

Voz se polako prikrada u stanicu.

Naravno, očajan sam. Hoću da se obesim. Ali vraća! Nije to tako lako. Najpre treba da se probudim, da pronađem kopac. Odavno sam zaspao, a никакo da prestanem da govorim. Sanjani gluposti, ali govorim o drugim glupostima. Nema mira u snu. Nema mira uopšte. Priča mora da teče. On je odlučio da napiše priču od tridesetak strana. Ne znam da li sanjam ili je tako: imam utisak da sam ja jedini živ na svetu. Uzalud čekam ponedeljak. Samoposluga se više nikada neće otvoriti. Niko se neće probuditi da prevrne list kalendara. Ljudi su samo gume lutke sa tužnim staklenim očima. Ali, gluposti

moraju da teku. Po svaku cenu. Sve ovo, čitava ova zbirka priča, ne traje više od dva sata čitanja. Šta da učinim sa svojim sećanjem koje seže samo sedamdesetak strana u prošlost? Moram da izmišljam. Sve što govorim čista je izmišljotina. Ali kritičari, ti suščavi moljci, ipak će pronaći nešto za sebe. Ne bi trebalo da budem tako strog prema kritičarima. Zaista ne bi trebalo. Jedini će oni ozbiljno uzeti moju tugu, moju pustoš, moju samču. Sve to ne vredi ni prebijene pare, a opet je tužno i pusto. Usamljen sam. Da li je *moj* pisac usamljen? Pretpostavljam da jeste. Znam to odnekud. Sve veze nisu neopozivo pokidane. Možda čak mogu da ga zamislim: sedi za pisačim stolom u ugлу sobe; svetlost lampe se zelenim abažurom osvetljava samo list papira i ništa više. Ne mogu da vidim njegovo lice. To je razumljivo. Ja ne mogu da vidim ništa, mogu da kažem *vidim*, ali ne i da *vidim*. Ne mogu čak ni da zamislim njegovo lice. To je razumljivo. Ne, ne, to nije razumljivo. Osećam da katkada ustaje od stola, napravi nekoliko koraka po sobi, popije gutlijaj čaja i vraća se da piše. Kako bih voled mogu da mu kažem da sve to nema smisla, ali čak i da mogu da mu to kažem, ne bi imalo smisla, jer on piše, on je taj koji čini da govorim da bih voled da mu kažem da nema smisla. Mislim da i on zna da nema smisla. Njemu je bar lakše. Piše sat, dva, tri najviše, onda izlazi nekuda, a ja ostajem ovde, u ovim ravnim monotonim rečenicama, u samoposluzi. Ništa ne čini da mi boravak svojoj priči učini snošljivijim. Bar da hoće da se igra rečima da ubaci nekakve crteže. *Ali ne! Svršeno je da crtežima!* To nisam rekao ja, prethodnu rečenicu nisam izgovorio ja. Da li je moguće da pisac snišodi sa svog Parnasa, da gubi i poslednju distancu između literature i života govoreci mi:

— Kaži šta te muči?

— Vidiš, govorim mu *smušeno*, čineći *strašan* gaf time što sмеćем с ума да se узасавa prideva *smušen* i *strašan*. — Vidiš, hteo sam toliko toga da te pitam, a sada, kada mi se konačno ukazala priča, ostajem bez reči. Na primer, ovo: ko sam ja? Imam puno uspomena, ali one kao da ne pripadaju meni. Na momente sam pomisljao da sam ti. Bog mi se obratio sa *pesničem*. Onda sam mislio da sam Bob Horn. Ne znam zašto. Da li ti znaš ko sam? Ako znaš, zašto to kriješ? Zašto nečeš da mi kažeš?

— Ne znam, zaista ne znam ko si ti. Znam samo da si izgubljen u samoposluzi. I to da si hteo da isčeš vene. Ali to ništa ne znači. Ja ne znam ni ko sam ja. Moje ime takode ništa ne znači. I sam sam hteo da isčeš vene. Bilo je to pre nekoliko godina. To je prst subdine. Podjednako smo izgubljeni; ti sa te, ja sa ove strane papira. Misliš da sam sveamoćan, da je tok priče moj hir. Uveravam te da nije tako. Ne znam zašto je priča počela onako kako je počela, niti znam kako će završiti. Znam samo da *mora* da teče. Mora imati 30 strana. Više strpljenja. Gotovo smo na polovini.

I onda ponovo tišina. Najteže je u pričama to što nikada ne možeš biti siguran da li si razgovarao sa nekim ili sam sa sobom. Možda zato što priči postoje samo dve dimenzije. Nešto tu nedostaje. Da li sam razgovarao sa piscom ili je sve to bio običan efekat o neobičavanju? Toliko bih želeo da znam šta je posredi. Sat, bezbedan visoko na zidu, širi kazaljke i pokazuje da je to *nemoguće*.

Sumnjam, sumnjam da će uspeti da izdržim svih trideset stranica. Previše je to za mene. Vreme ipak prolazi; sat mi pokazuje da je pola tri. Više ne osećam ni najmanju netrpečljivost prema njemu. Moram priznati: vreme u kojem nestajem moja je izmišljotina. Satovi su tu samo dekor. Kad bolje razmislim, nije vreme ono što me je nerviralo kod njega. Ne! Besneo sam zato što je dosadan, što bez kraja ponavlja jedno isto: tik-tak, tik-tak. Izgovorio je to tika-tak bar milion puta za ovo vreme. Ostatak noći ja sam čutao, a on blebetoval sve dok mi nije pokazao da je pet do šest i da se samoposluza uskoro otvara. Konačno! NEŠTO se beše iskrivilo. Nije ni čudo. Čitavu noć sam presedeo na njemu. Ispravio sam ga tako da je opet bilo NEŠTO. Nikada neću saznati šta. Sve sam vratio na svoje mesto. Ništa nisam uzeo. Niko mi ništa ne može prebaciti. Protegao sam se i krenuo prema izlazu. Žena za kasom me je pogledala sumnjičavo. »Dva SUPER SILVER žiletta«. Rekoh »Još nešto«? Pitala me je. »Ne, ništa više. To je bilo sve«.

Pre nego što sam izašao bacio sam pogled na sat. On je iskoristio priliku i sekundarom mi munjevitko pokazao da je do kraja priče preostala još samo jedna sekunda...

trooka

jelena antonijević

SELJAKOVA ŽENA NA LESTVICAMA

*Pitoma trooka
i slepa
njihana novim vremenom
veša svoj
Večni dan*

*Podriguje tiho
nečujno
punim plućima
Gledam*

*Dugim putevima,
kroz jednjak
do ždrela*

Uzbudena

*Prati pomno
tamne titrage vazduha
rasplinjava oko
nozdrva usana*

Osmehom

*Na nausnicama pupe
sitne kaple
mutnog znoja*

Poginjem se

•••

*da nisi modar
ne bih te
nikad
kao gvozdenu masku
u noći
koja je tiňa
pod svetлом
od kamena
ne bih te
nikad
kao kabaretsku igračicu
sa kukom od korala
mravljom glavom
ne bih te
nikad
od kamilje drake
ni zlatnog*

KAKO JE UMRLA GOSPOŽA DAFINA

*klopoču
nizbrdicom
iskeženi i vlažni
dani kepeci*

*bogata trpeza
odjednom došla
izdubljena
sve do niz reku*

*u odjsaju vatre
prozirna leže
i nikad se više
ne budi*

•••

*Osećam
strašna je snaga
u onoga ko je ima
pa i u tebi
kad zagrizas u
crljivu jabuku*

noćna kiša

trifun dimić

DAN KADA PADA KIŠA

Čekali su u širokoj ulici
da prestane kiša.
Odjednom,
osetivši njenu lepotu,
uhvatili su se za ruke
i izgubiše se u njoj.

KRAJ LETA

Dva puta
se sa mojih obrva
pokidalo leto.

Još i sada slušam
jesenji veter
kako plače
među praznim prstima

Očekujem kišu.

U PROLAZU

Za mnogu su ostale
gradske kapije.

Velika strast za gledanjem
zaboravlja me na ulici
po kojima se traže,
pred noć,
nevini dečaci i prostitutke.

ONOM STRANOM

Onom stranom luta misao

bližnja moja.
Ja sam svoj čovek
i davim se na sredini reke.

Hoću da ti pričam o ljudskoj istini:
Pruži mi ruke,
ja ti svoje neću dati.

TRAG

Nehotine, zaboravio sam svoj hod
izmedu prašine i srovoda,
tragajući za biljem
koje bi spojilo
tvoja lutanja i moje tragove.

UPORNOST PTICA

Klijaju nad mojom oranicom crne gljive
kao da su umesto šemena
gavranovi usadili svoje perje.

Tajanstveni i neproziran übrzavam korak,
i sunovraćajući se niz pad
otkrivam surovost prevare..

Posmatram svoje ruke nestvarne u nesmotrenosti
i isčezačavam poput jesni sa kišovitom pozadinom,
da se uvučem u krtičnjak i pokrijem travama
možda će imati vremena da sačekam ptice.

S romskog preveo autor